

sund Udvikling er det rent personlige, det individuelle, og det er Tilfældet med Hensyn til Tyendeloven, med Hensyn til Tyendeforholdet. Vi kunne og bør fjerne saadanne Bestemmelser i Tyendeloven, hvis Hævdelse i og for sig skaber Vanskeligheder; eller som simpelt hen ere urimelige og derfor gøre Fortræd i de Tilfælde, hvor Loven bringes i Anvendelse. Vi bør indsætte Bestemmelser, der ere Udtryk for en mere frisindet og human Betragtning af Tyendestillingen og Karakteren af Tyendeforholdet i snævrere Forstand; men de kunne ikke skabes ved Lov, det bliver Husbondens og Tyendets fælles Sag at fremskaffe dette. Det beror paa den gensidige personlige Villie og Evne, om Forholdet skal blive godt eller ikke. Loven kan sætte Grænser for Overgrebene baade til den ene og til den anden Side. Loven kan give Anvisning paa, hvad Husbonden bør yde, som vi hørte forleden Dag af den ærede Ordfører for Forespørgerne, idet han henviste til en norsk Betænkning, som han var saa velvillig at stille til min foreløbige Disposition. Han henviste til, hvad der staar i Betænkningens Lovudkast § 9: „Husbonden skal give Tjeneren en rimelig Fritid, saa at han kan overvære Gudstjeneste...“ og saa fremdeles, saaledes som den ærede Ordfører oplæste. Loven kan ogsaa, hvad der foreslaas paabudt i samme Betænkning § 13, for Tyendets Vedkommende foreskrive, at: „Tjeneren skal udføre sit Arbejde med Flid, Troskab og paa en skøn- som Maade og for øvrigt i hele sit Forhold varetage sine Husbondsfolks Tarv, ligesom han pligter at rette sig efter Husets Skik og Orden. Om en Tjener har fæstet sig i en bestemt Egenskab eller til et bestemt Slags Arbejde, saa er han dog, naar Forholdene kræve det, saasom i Aanetider, under Sygdom i Huset eller Medtjeneres Fritid, pligtig til at gøre ogsaa andet nødvendigt Arbejde.“ Deslige og andre udmærkede Bestemmelser, der gælde saavel Husbonden som Tyendet, kunne ganske vist fastsættes, men det hjælper altsammen intet, hvis ikke Parterne i Tyendeforholdet bygge med. Det er Parternes Villie, der er det grundlæggende, og ikke Lovens Bud. Det gælder derfor om at vække Erkendelsen af denne moralske Pligt baade hos Husbonder og Tyende trindt om i Landet. Og det gælder nok saa meget herom som om ved formelle og reelle Lovforandringer at søge at raade Bod paa de Brøst, der ere i selve Loven eller dens Ordlyd. Derfor kan dette Arbejde godt, ved Siden af at fjerne

gamle, forældede Bestemmelser, ogsaa have den Betydning, at den netop holder paa Erkendelsen af denne moralske Pligt i dette Forhold.

Ligesom den højtærede Minister paa-skønner jeg det Maadehold, hvormed det ærede Medlem førte Ordet i denne Sag. Der var ikke noget i det ærede Medlems Foredrag — i alt Fald var det noget meget uvæsentligt —, som ikke enhver Venstremand kunde underskrive. Der kan være nogle enkelte Bemærkninger, som jeg maaske senere skal komme tilbage til, men i alt væsentligt kan jeg tiltræde den ærede Ordførers Udvikling og Ønsker, som han fremsatte dem i al Almindelighed; men andre Steder fra høre vi jo Udtalelser, der have en anden Klangfarve. Der tales om en Undtagelseslov o. s. v. Man siger dette Ord Undtagelseslov med en Bismag af Harme og Uvillie. Ja, Tyendeloven er en Undtagelseslov; hvad andet? Det maa den være og vil den vedblive at være; det er en Undtagelseslov for de Folk, der tjene, men ogsaa for dem, der have Tjenere i deres Brød. Men det er heller ikke noget slet at have en Undtagelseslov. Vi have Undtagelseslove paa mangfoldige Omraader lige saavel som paa Tyendeforholdets Omraade, og vi bør fremdeles, i alt Fald i en lang Aarrække, have det paa dette Omraade. Og deri er jeg ogsaa saa heldig at være enig med den ærede Ordfører. Han sagde — maaske til Overraskelse for adskillige, men det er lige meget —, at Tyendeloven bør ikke pludselig ophæves. Hvorfor vil det ærede Medlem ikke have Tyendeloven pludselig ophævet? Hvad er det, han vil have bevaret? Det er netop de Momenter i Loven, der give Tyendeloven Karakteren af en Undtagelseslov. Man kan ogsaa tale om Tyendet, som staaende i Undtagelsesstilling i andre Henseender. Jeg har gjort det for ikke saa overordentlig lang Tid siden ogsaa her i Tinget, og det er i Henseende til Udøvelsen af den politiske, borgerlige og kommunale Valgret. Der er det sat i Undtagelsesforhold, men det er ikke Tyendelovens Skyld, men det er de politiske Loves, Grundlovens og Valglovenes Skyld. Hvis vi kunde skride til før eller siden, at Tyendet fik almindelige, borgerlige Rettigheder, naar de naaede den Alder, som de andre Borgere i Samfundet maa opnaa for at faa de politiske og borgerlige Rettigheder, ser jeg ikke, at der i Tyendeforholdet ligger noget som helst, som berettiger til at se hen til Tyendet som staaende i en lavere og uhel-